

NEKI ELEMENTI PREOBRAZBE KATEHEZE ODRASLIH

Ivica JURIC

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu
Zrinsko-frankopanska 19, HR – 21000 Split
ivicajurich@gmail.com

Sažetak

U članku se promišlja o važnosti kateheze odraslih u sveukupnom poslanju Crkve te o načinima njezine preobrazbe osobito preko povećanja kvalitete kateheta. Rezultati teološko-pastoralne analize aktualnog stanja vjerske prakse ukazuju na njezinu neophodnost. Kateheza odraslih je pastoralni prioritet o kojem ovisi kateheza djece i adolescenata kao i izgradnja župne zajednice u cjelini. Ona je i sredstvo koje može umanjiti dihotomiju između većine distanciranih, tzv. kulturoloških vjernika i manjine, praktičnih vjernika. Autor u prvom dijelu pokušava detektirati razloge neučinkovitosti postojeće kateheze odraslih prepoznajući pritom *kairološke* elemente (znakove vremena) koji obilježavaju suvremenog čovjeka, a koji predstavljaju prepreku uključivanju odraslih u život zajednice i življenje vjere na svim razinama. U nastavku autor nudi konkretne prijedloge kako katehezu odraslih učiniti misionarskom, mjestom rasta i nadahnuća za svakodnevno življenje vjere. Pritom osobito ističe važnost nekih kompetencija koje kateheta treba posjedovati.

Ključne riječi: kateheza odraslih, suvremeno društvo, župna zajednica, odgoj.

Uvod

Sukladno metodologiji pastoralne teologije u govoru o katehezi odraslih krenut ćemo od naše stvarnosti, tj. od analize stanja prakse vjere u našem kontekstu. Iz relevantnih istraživanja koji su vođeni posljednjih godina u Hrvatskoj želimo istaknuti samo neke podatke više kao ilustraciju nego kao cjelovitu sliku stanja u kojem se nalazimo. Navedeni podatci bit će nam polazište od kojeg krećemo u obradi zadane teme. Nakon sažetog uvida u vjersku stvarnost koja nas okružuje govorit ćemo o krizi postojećeg katehetskog modela, zatim o temeljnim elementima kateheze odraslih, suvremenim izazovima pastora odraslih i u zaključnom dijelu o nekim elementima preobrazbe kateheze odraslih.

1. Rezultati istraživanja vjerske prakse

U odnosu na posljednji popis stanovništva iz 2011. godine udio katolika u stanovništvu Republike Hrvatske 2021. godine pao je s 86,28 % na 78,97 %.¹ Tu svakako treba spomenuti neke pogreške, koje su ostale i koje pokazuju sasvim krive podatke, premda su prošle već više od dvije godine od popisa stanovništva. Naime, ako se od 186 960 tzv. ostalih kršćana (vjernika koji nisu ubrojani u katolike, pravoslavne i protestante) njih 87,2 %, dakle, velika većina u pitanju pripadnosti vjerskoj zajednici izjasnila se da pripada Katoličkoj Crkvi (12. stranica izvješća), zašto onda nisu pribrojeni u katolike, nego su ostali u rubrici ostali kršćani. Samo zato jer su na drugom mjestu, u drugom pitanju umjesto specifikacije vjere kojoj pripadaju izabrali samo kršćanin, a ne kršćanin katolik, pravoslavac ili protestant. Ukratko, nema sumnje da su ti famozni 'ostali kršćani', o čemu su i mediji pisali i upozoravali na pogreške rezultata toga popisa, uglavnom katolici te da katolika u Hrvatskoj ima 83,1 %, a ne 78,9 %, kako stoji u aktualnom popisu.² Znamo da broj katolika nije toliko važan koliko njihov angažman, ali ipak vidjevši koliko je drugima važna činjenica smanjenja broja katolika, dužnost je upozoravati na pogreške i ispraviti ih.

Grafikon 1. Pripadanje vjerskoj zajednici

	POPIS 2001.		POPIS 2011.		POPIS 2021.	
	broj	%	broj	%	broj	%
Republika Hrvatska	4 437 460	100,00	4 284 889	100,00	3 871 833	100,00
Katolici	3 903 551	87,97	3 697 143	86,28	3 057 735	78,97
Pravoslavci	195 969	4,42	190 143	4,44	128 395	3,32
Protestanti	11 824	0,27	14 653	0,34	9 956	0,26
Ostali kršćani	10 569	0,24	12 961	0,30	186 960 ³	4,83
Muslimani	56 777	1,28	62 977	1,47	50 981	1,32
Židovi	495	0,01	536	0,01	573	0,01
Istočne religije	969	0,02	2 550	0,06	3 392	0,09
Ostale religije, pokreti i svjetonazori	524	0,01	2 555	0,06	37 066	0,96
Agnostici i skeptici	1 547	0,03	32 518	0,76	64 961	1,68
Nisu vjernici i ateisti	98 376	2,22	163 375	3,81	182 188	4,71
Ne izjašnjavaju se	130 985	2,95	93 018	2,17	66 581	1,72
Nepoznato	25 874	0,58	12 460	0,29	83 045	2,14

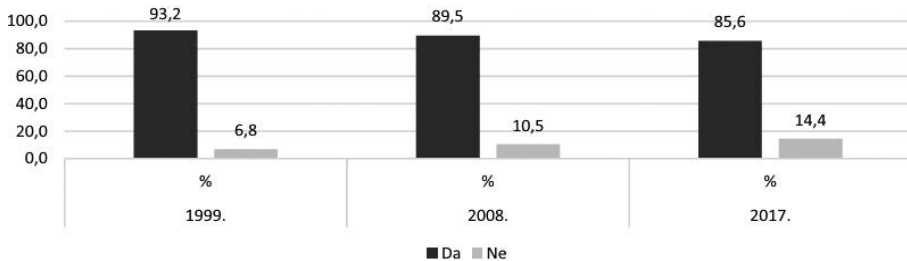
¹ Usp. DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU, Popis '21. Stvorimo zajedno sliku Hrvatske. Konačni rezultati, 12. (22. IX. 2022.), u: https://dzs.gov.hr/UserDocsImages/Popis%202021/PDF/Popis_2021_konacni_rezultati.pdf (16. III. 2024.).

² Usp. Tino KRVAVICA, Popis stanovništva. Broj katolika nije točan, evo zašto (22. IX. 2022.), u: <https://www.bitno.net/vijesti/hrvatska/broj-katolika-na-popis-stanovnistva-nije-tocan-fusnota-u-dokumentu-dzs-a-otkriva-da-ih-ima-vise/> (20. III. 2024.).

³ U Ostale kršćane uključeno je 96 47% osoba koje su se na pitanje o vjeri izjasnile kao kršćani, od čega se na pitanje o vjerskoj zajednici 87,26% izjasnilo da pripada Katoličkoj crkvi, njih 0,84% izjasnilo se da pripada Srpskoj pravoslavnoj crkvi u Hrvatskoj, dok se za ostale vjerske zajednice pojedinačno izjasnilo manje od 0,50%.

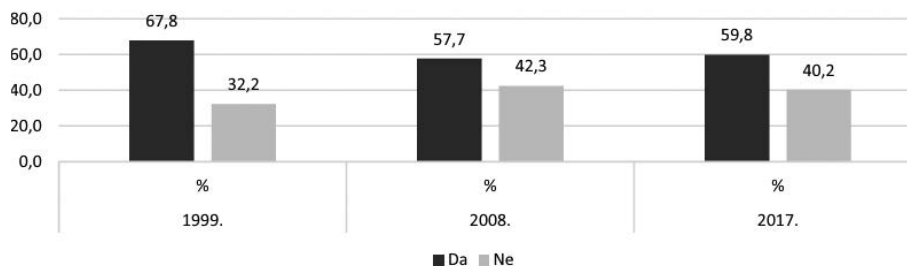
Što se tiče ispovijedanja vjere, u glavne istine katoličke vjere u posljednjih dvadesetak godina bilježi se kontinuiran pad vjere u Boga (s 93,2 % na 89,5 % i na 85,6 %) i u pakao (s 57,1 % na 46,8 %).⁴

Grafikon 2. Vjerovanje u Boga

Relativno nedavna istraživanja iz 2017. ukazuju i na zabrinjavajuću činjenicu da od 85,6 % građana koji vjeruju u Boga, samo 44 % njih vjeruje u osobnog Boga a 38 % u neku vrstu duha ili životne sile.⁵ Posebno je zanimljiv podatak prema kojem 7,8 % katolika vjeruje da postoji neka sila, a ne osobni Bog. Nadalje, 4,3 % katolika nije sigurno u postojanje Boga.⁶ Sve navedeno pokazuje da trećina opće populacije kao i 12,1 % katolika ima ozbiljan problem s vjerom u postojanje Boga kao osobe. Kontinuirano posljednjih desetljeća pada i vjera u uskrsnuće i u život nakon smrti (sa 67 % na 59 %).⁷

Grafikon 3. Vjerovanje u život poslije smrti

⁴ Usp. Pero ARAČIĆ – Gordan ČRPIĆ – Krunoslav NIKODEM, *Postkomunistički horizonti. Obrisu sustava vrijednosti i religijskih orijentacija u deset postkomunističkih zemalja*, Đakovo, 2003., 178-179; Josip BALOBAN – Josip ŠIMUNOVIĆ – Josip JEŽOVITA, *Kretanje crkvenosti u hrvatskom društvu od 1999. do 2018. godine. Analiza i kritički osvrt*, u: *Bogoslovska smotra*, 89 (2019.) 2, 411-441, ovdje 420-424.

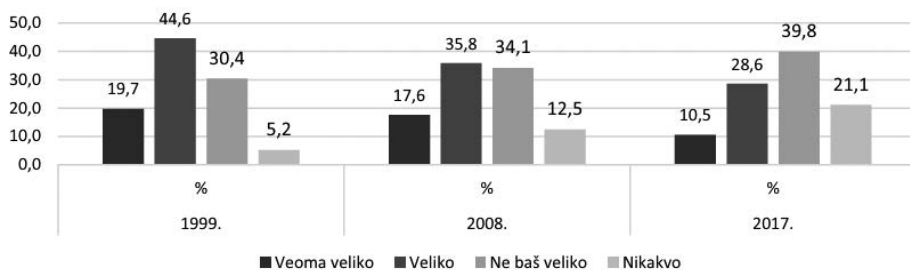
⁵ *Isto*, 434.

⁶ Usp. Pero ARAČIĆ, *Pastoralne vizije i pastoralna usmjerenja*, u: *Bogoslovska smotra*, 70 (2000.) 3-4, 745-772, ovdje 754-755.

⁷ Usp. Josip BALOBAN – Josip ŠIMUNOVIĆ – Josip JEŽOVITA, *Kretanje crkvenosti u hrvatskom društvu od 1999. do 2018. godine*, 421.

Što se tiče povjerenja u Crkvu, ono opada već dva desetljeća, pa je tako prije dvadeset i tri godine povjerenje u Crkvu imalo 62,8 % građana Hrvatske, 2008. godine 52,4 %, a 2018. samo 39,1 %.⁸ Znajući za posljedice nedavno otkrivenih seksualnih zlostavljanja djece i adolescenata u Crkvi, kao i za nesnalaženje tijekom nedavne pandemije koronavirusne bolesti, povjerenje je danas zasigurno još i niže.

Grafikon 4. *Povjerenje u Crkvu*

Traženje kršćanskih obreda za krštenje, crkveno vjenčanje i crkveni pogreb često je motivirano samo tradicionalnim, nacionalnim i kulturnim, a manje religijskim i kršćanskim motivima. »Kršćanstvo po izboru« sve više postaje realnost, a stupnjevita i distancirana crkvenost se nastavlja.⁹ Religijska samoidentifikacija gotovo je ista kao i proteklih desetljeća dok pohađanje vjerskih obreda opada.¹⁰ Isus Krist je središnji subjekt i temeljni događaj u kršćanskoj vjeri. Međutim, samo 66 % hrvatske populacije vjeruje da je on božanska osoba, dok 34 % populacije ima poteškoća i nesigurnosti u pogledu te istine.¹¹ Možda je u navođenju ovih podataka najsimptomatičnije to da čak 15 % vjernika koji se inače smatraju praktikantima, vjernicima koji

⁸ Usp., Josip BALOBAN – Josip ŠIMUNOVIĆ – Josip JEŽOVITA, Kretanje crkvenosti u hrvatskom društvu od 1999. do 2018. godine. Analiza i kritički osvrt, 433; Josip BALOBAN – Alojzije HOBLAJ – Danijel CRNIĆ, Određeni aspekti crkvenosti u Hrvatskoj – rezultati i prosudbe istraživanja, u: *Bogoslovska smotra*, 80 (2010.) 2, 527-561, ovdje 557; Josip BALOBAN – Josip ŠIMUNOVIĆ – Josip JEŽOVITA, Kretanje crkvenosti u hrvatskom društvu od 1999. do 2018. godine, 433; Josip BALOBAN – Josip ŠIMUNOVIĆ – Josip JEŽOVITA, *Vrednote u Hrvatskoj od 1999. do 2018. prema European Values Study*, Zagreb, 2019., 32.

⁹ Usp. Ivan TAŠEV, Prof. Josip Baloban o življenju crkvenosti. »Kršćanstvo po izboru« vodi slabljenju Crkve (19. XII. 2023.), u: <https://www.glas-koncila.hr/prof-josip-baloban-o-zivljenju-crkvenosti-krscanstvo-po-izboru-vodislabljenj-ucrkve/?fbclid=IwAR102x1Vzd1aKOe67mZSZluYao04zOR4Uuszld8Y95kYGnqyFlwivH5I-4> (20. II. 2024.).

¹⁰ *Isto*, 425; Josip BALOBAN – Josip ŠIMUNOVIĆ – Josip JEŽOVITA, *Vrednote u Hrvatskoj od 1999. do 2018. prema European Values Study*, 88.

¹¹ Usp. Pero ARACIĆ, Pastoralne vizije i pastoralna usmjerenja, 755-756.

redovito sudjeluju u župnim i drugim crkvenim aktivnostima, ne vjeruje u uskrsnuće.¹²

Sve navedeno ukazuje na to da hrvatsko društvo, skupa s europskim uz neke specifičnosti, prolazi kroz krizu na tri razine: kriza se očituje u rapidnom opadanju vjerske, posebno sakramentalne prakse, zatim u gubitku jasnog sadržaja vjere i u postepenom ali trajnom nestajanju temeljnih moralnih vrednota na osobnoj i društvenoj razini.¹³ Hrvatsko društvo prolazi kroz sve jasniji proces dekristijanizacije, koji se osobito očituje u selektivnom prihvaćanju nauka Crkve i fenomenu stupnjevite, odnosno distancirane crkvenosti, na što često upozorava pastoralni teolog Josip Baloban.¹⁴

Više od tisućljeća kršćanska je obitelj bila ta koja je osiguravala prenošenje vjere s koljena na koljeno. Danas je kršćanska obitelj u sve većoj manjini na nekad kršćanskom Zapadu. Naime, zajednički život, ali ne bračni, u velikom je porastu gotovo u cijeloj Europi. U Italiji crkvena vjenčanja još uvijek zauzimaju 40 % svih brakova, ali u Ujedinjenom Kraljevstvu taj postotak pada na 19 %, u Francuskoj na 15 %, u Španjolskoj na 10 %, u Njemačkoj na samo 3 %.¹⁵ Dodamo li tomu useljavanje sve većeg broja migranata drugih vjeroispovijesti, shvatit ćemo da se Europa više ne može definirati kao kršćanska zemlja u cjelini i da je klasična razlika na globalnoj razini između 'kršćanskih' i 'nekršćanskih zemalja' već postala zastarjela. Premda se ti podatci ne odnose direktno na Hrvatsku, ipak nema nikakvih iluzija da stanje u okolnim zemljama ne utječe i na nas. Ne ulazeći ovdje dublje u raspravu o uzrocima navedenog stanja, možemo tek navesti kako se i u srcu nekad kršćanskog Zapada naziru i neki skromni znakovi oporavka. Naime, tijekom ovogodišnjeg vazmenog bdijenja u Francuskoj je kršteno dosad najviše odraslih osoba; više od dvanaest tisuća. Znajući kako se o stanju Crkve u Francuskoj posljednjih desetljeća govorilo u terminima sve veće sekularizacije i dekristijanizacije, navedeni podatci uistinu ohrabruju. Osobito stoga što je, prema nedavno objavljenom izvješću Francuske biskupske konferencije, broj krštenja odraslih u Francuskoj u neprestanom porastu već desetak godina.¹⁶

¹² *Isto.*

¹³ Usp. Ante MATELJAN, Sadašnjost sakramenata. Žalosti današnje prakse (1. IV. 2023.), <https://mrezerijeci.com/sadasnjost-sakramenata-zalosti-danasnje-prakse/> (23. III. 2024.).

¹⁴ Usp. Josip BALOBAN, Stupnjevita crkvenost današnjeg kršćanina, realnost i opasnost, u: *Bogoslovska smotra*, 66 (1996.) 2-3, 403-425.

¹⁵ Severino DIANICH, Sinodo sulla sinodalita, Ultima chiamata, u: *Il Regno attualità documenti*, 68 (2024.) 4, 128.

¹⁶ Usp. Surprising boom in adult baptisms in France (27. III. 2024.) u: https://english.katholisch.de/artikel/52206-surprising-boom-in-adult-baptisms-infrance?fbclid=IwAR00p_WNqeRgIKPY_5gsiq8K2uTjoN_HQnhpJYvg6zNazdJxGLKsCV6CdjLI_aem_

2. Tradicionalni model kateheze u krizi

Sve navedeno ukazuje na neophodnost kateheze odraslih u aktualnom pastoralnom trenutku u Hrvatskoj.¹⁷ Vjerska nepoučenost posljedica je neaktivnosti odraslih vjernika u obitelji i u Crkvi, odnosno nepostojanja ili manjkavosti pastoralna odraslih. Vjerska nepoučenost i uzrok je postojanja neadekvatnih oblika duhovnosti i crkvenosti subjektivističkog i fideističkog tipa, koji su u suprotnosti s postkoncilskom vizijom Crkve i ekleziologijom zajedništva, koja je temelj izgradnje župne i drugih zajednica u Crkvi. Ukratko, postojeća kateheza pokazuje jasne znakove ozbiljne krize.¹⁸ Tradicionalni model kateheze jednostavno više ne funkcionira, ne daje željene plodove. Kršćanska inicijacija s vremenom ne postaje zrelija, ne priprema mlade za odgovoran kršćanski život, već naprasno »završi« za mnoge nakon primanja sakramenta potvrde. Paradoks i neuspjeh su očiti: proces odgovornijeg uključivanja u život zajednice zapravo je postao proces ubrzanog smanjenja i »završetka« kršćanskog života u zajednici, redovito do novog primanja sakramenata – ulaska u brak.¹⁹ Premda se godinama inzistira na hitnosti i primatu kateheze za odrasle, stvarnost se još uvijek čini vrlo dalekom od svečanih navještaja i donesenih odluka. Drugim riječima, kateheza odraslih napreduje presporo, dok se najviše katehetskih napora troši na katehezu djece i adolescenata.

ATAxkbW1Chx6T5av-iTk6Frg tgDim-Jvdeke2W6rWLMU2zWIBIDT2zLgPGdvSQMw_0 HfYimvtceiQA90omFrXRro (28. III. 2024.).

¹⁷ O važnosti kateheze odraslih na hrvatskom govornom području posljednjih godina pisali su mnogi. Ovdje čitatelja upućujemo samo na neke recentne radove: Josip ŠIMUNOVIĆ, *Zašto odrasli imaju pastoralni prioritet u Crkvi danas?*, u: *Diacovensia*, 15 (2007.) 2, 37-55; Alojzije ČONDIĆ, *Inicijacija odraslih – model pastoralna u župnoj zajednici*, u: *Bogoslovska smotra*, 79 (2009.) 3, 633-658; Milan ŠIMUNOVIĆ, *Župna kateheza – kateheza zajednice. Nužnost pastoralno-katehetskih zaokreta*, u: *Diacovensia*, 17 (2009.) 2, 257-277; Cesare BISSOLI, *Četrdeseta obljetnica dokumenta »Obnova kateheze«*, u: *Kateheza*, 32 (2010.) 1, 43-51; Josip ŠIMUNOVIĆ, *Župna kateheza u izgradnji župne zajednice kao pro-ročke zajednice*, u: *Obnovljeni život*, 66 (2011.) 1, 89-106; Denis BARIĆ – Tomislav GALOVIĆ, *Kateheza odraslih u kontekstu poslanja župne zajednice*, u: *Služba Božja*, 58 (2018.) 2, 129-157; Jadranka GARMAZ, *Laboratorij dijaloga. Neki elementi formacije kateheta prema Direktoriju za katehezu*, u: *Bogoslovska smotra*, 93 (2023.) 1, 39-58; Ivica JURIC, *Evangelizzazione degli adulti come il compito importante della pastorale in Croazia*, u: *Služba Božja*, 62 (2022.) 4, 416-442; Ana Thea FILIPOVIĆ, *Novi Direktorij za katehezu. Kateheza Crkve u dinamici evangelizacije, nadahnuta katekumenatom*, u: *Vjesnik Đakovačko-osječke nadbiskupije*, 148 (2020.) 10, 21-25; Marijana MOHORIC, *Glavni naglasci i teme novog Direktorija za katehezu*, u: *Svjedok*, 29 (2022.) 42-51.

¹⁸ Povijesni pregled razvoja kršćanske inicijacije vidi u: Giuseppe LAITI, *Iniziazione cristiana. Le scelte qualificanti*, u: *Credere oggi*, 44 (2024.) 2, 95-108.

¹⁹ Usp. Alojzije ČONDIĆ, *Gospodine, da progledam (Lk 18,41). Teološko-pastoralna prosudba*, Split, 2020., 195-199.

U velikom broju župa pastoralni rad sveo se isključivo na »uslužno-servisni sakramentalni pastoral« a kateheza na sakramentalnu katehezu. U rijetkim župnim zajednicama ima više ponuda za sustavan rast i dozrijevanje u vjeri, u što su uključene sve generacije, osobito mlade obitelji i odrasli vjernici. Umjesto sustavne kateheze postojeća je prepuštena individualnoj sposobnosti i volji župnika ili pojedinih biskupa.²⁰ Nedostaje i kultura susreta, suradnje kojoj je klerikalni mentalitet kao i nerazvijena suodgovornost za poslanje Crkve od strane vjernika laika velika zapreka.²¹ Stoga je prvi problem koji trebamo riješiti prementalizacija u pastoralnom djelovanju, odnosno promjena mentaliteta koja će uroditi i promjenom uobičajenog, uglavnom statičnog i autoreferencijalnog načina pastoralnog djelovanja.

Treba nam prementalizacija u smislu rasta svijesti o potrebi permanentnog odgoja i rasta u vjeri.²² Navedena svijest posve je nedovoljno prodrla u savjesti svećenika i vjernika laika koji, posljedično tomu, smatraju da je sasvim dovoljno ono što se već radi – kateheza djece i adolescenata, a što predstavlja pastoralni minimalizam.²³ Ne može se mijenjati ono što se uopće ne uviđa kao problematično. Dakle, promjena je potrebna svima: svećenicima da se oslobode klerikalnih navika, obrazaca ponašanja i više potrude educirati vjernike uvažavajući njihove kompetencije, a vjernicima da preuzmu odgovornost i više surađuju, više participiraju u poslanju Crkve. Naime, čini se da i kod vjernika laika, koji su inače uključeni u život župnih zajednica, to njihovo uključivanje nije znak eklezijalne svijesti življenja eklezijologije zajedništva, već je više nadomjestak nedostatka svećenika, što svakako moramo mijenjati.

Složit ćemo se zacijelo sa Špirom Marasovićem, koji je upozoravao na dugogodišnji proces urušavanja katoličke vjere u ritualizam i sekularnost.²⁴ Da bi se navedeni proces zaustavio, neophodno je uložiti dodatne napore upravo na području kateheze odraslih, tj. formirati katehete da budu au-

²⁰ Usp. Jadranka GARMAZ, Laboratorij dijaloga. Neki elementi formacije kateheta prema Direktoriju za katehezu, 56-57.

²¹ Usp. Mirta FEKEŽA, Pastoralni teolog dr. Stanislav Šota. »Svaki je vjernik i otac i dijete kulture susreta u koju je uronjen« (6. IV. 2023.), u: <https://www.glas-koncila.hr/pastoralni-teolog-dr-stanislav-sota-svaki-je-vjernik-i-otac-i-dijete-kulture-susreta-u-koju-je-uronjen/> (12. IV. 2024.).

²² Usp. Emilio ALBERICH, *La catechesi oggi, manuale di catechetica fondamentale*, Roma, 2002., 25.

²³ Usp. Josip BALOBAN, Stupnjevitost crkvenost današnjeg kršćanina, realnost i opasnost, u: *Bogoslovska smotra* 66 (1996.) 2-3, 403-422, ovdje 416.

²⁴ Usp. Špiro MARASOVIĆ, *Kršćanska društvena svijest. Prilozi iz društvenog nauka Crkve*, Split, 2010., 246.

tentični učitelji i pravi svjedoci vjere. U suprotnom će nam se dogoditi, a to se zapravo i događa ako pronicljivije pogledamo, da se vjera pretvara u običajnost, a crkveni obredi u puke rituale i čine građanskog protokola, na što i papa Benedikt XVI. u svojoj posljednjoj knjizi upozorava.²⁵ Time se crkvena služba sve više pretvara u »dijakoniju rituala a manje naviještenja i poučavanja«²⁶ pa se, posljedično, Crkva umjesto učiteljice kršćanskog života pretvara u služiteljicu obrednoga.

Prije govora o naravi i ciljevima kateheze odraslih, sociokulturnim izazovima te kateheze i mogućim perspektivama preobrazbe želimo ukazati na jednu činjenicu. Ona govori o manjkavu odgoju u vjeri u vremenu prije demokratskih promjena u Hrvatskoj. Nipošto ovim ne želimo okriviti komunizam za sve navedene manjkavosti u pastoralnom djelovanju Crkve, ali ni biti slijepi i zanemarivati njegov utjecaj i posljedice koje je ostavio. Naime, mnogi današnji odrasli predstavljaju generacije koje nisu primile potpunu inicijaciju, niti su se mogle educirati u vjeri kroz vjeronauk u osnovnoj i srednjoj školi jer ga jednostavno nije ni bilo. Statistike pokazuju da, primjerice, rođeni nakon 1971. godine u 26 % slučajeva nisu uopće pohađali župnu katehezu, odnosno vjeronauk. Njih 28,7 % prošlo je tek kratku pouku u trajanju od nekoliko tjedana, mjeseci ili godinu dana.²⁷

Dakle, više od polovice (54,7 %) djece i adolescenata sedamdesetih godina nije dobilo primjerenu i sustavnu pouku u vjeri. Naravno, vrlo je velika vjerojatnost da su nepoučene generacije razlog postojanja tako često spominjane distancirane crkvenosti te da su taj model prenijele i na svoju djecu. Ukratko, mnogi roditelji ne samo da ne mogu adekvatno pratiti svoju djecu u njihovu odgoju u vjeri nego često njihov život i način razmišljanja predstavlja veliku prepreku inicijaciji njihove djece u život zajednice.²⁸

²⁵ »Smanjeno sudjelovanje u nedjeljnom euharistijskom slavlju pokazuje koliko smo malo mi današnji kršćani sposobni cijeniti veličinu dara koji postoji u njegovoj stvarnoj nazočnosti. Euharistija je degradirana na cremonijalnu gestu kada se smatra normalnim i uljudnim dijeliti je svim uzvanicima prigodom obiteljskih proslava ili događaja poput vjenčanja ili sprovoda samo zbog njihove povezanosti sa slavjenikom ili pokojnikom. Samorazumljivost kojom na nekim mjestima prisutni jednostavno primaju svetootajstvo pokazuje da se u pričesti vidi još samo čin ceremonije«, BENEDIKT XVI., *Što je kršćanstvo. Posljednji spisi*, Split, 2023., 173.

²⁶ Špiro MARASOVIĆ, *Kršćanska društvena svijest. Prilozi iz društvenog nauka Crkve*, 246-247.

²⁷ Usp. Pero ARAČIĆ – Ružica RAZUM, *Župni pastoral*, u: Pero Aračić (ur.), *»Jeremija što vidiš?«* (Jr 24,3) – *Crkva u hrvatskom tranzicijskom društvu*, Đakovo, 2001., 137.

²⁸ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, (17. IX. 2000.), Zagreb – Zadar, 2000., br. 17.

3. Elementi kateheze odraslih

Kateheza odraslih je iznimno važna i odlučujuća za život i vitalnost Crkve u Hrvatskoj. Ona predstavlja pastoralni prioritet o kojem ovisi kateheza djece i adolescenata kao i izgradnja župne zajednice u cjelini.²⁹ Ona je i sredstvo koje može umanjiti dihotomiju između većine distanciranih, tzv. kulturoloških vjernika i manjine, praktičnih vjernika. Ako želimo promijeniti postojeće stanje, onda doista trebamo katehezi odraslih posvetiti veću pozornost nego što je to bio slučaj do sada. U tom smislu dokument Hrvatske biskupske konferencije naslovljena »Neka vaša radost bude potpuna« (Iv 15,11): kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima iz 2018. godine naglašava da je nemoguće ostvariti napredak u okviru stare katehetske paradigme te ističe važnost prijeko potrebnog prijelaza »od jednostrane tzv. pedagogije (pasivne) asimilacije predloženoga sadržaja prema pedagogiji (katehezi) stvaralaštva koja može potaknuti ispravno shvaćanje, suodgovornost odnosno zauzetost iz vjere«³⁰. Drugim riječima, potreban je prijelaz, *metanoia*, preobrazba iz pastorala očuvanja, konzervacije u misionarski način djelovanja; prijelaz iz vjere koja se oslanja na društvenu tradiciju, koliko god ona bila važna, na osobnu i zrelu, dobro argumentiranu i nadasve svjedočku vjeru.³¹

Kateheza ima zadaću produbljivati kršćansku vjeru: ona »razvija, uz pomoć Božju, još početničku vjeru (...) i svakodnevno hrani kršćanski život vjernika svake dobi«³². To čini tako da vjernika uvodi u dublje poznavanje Svetog pisma i žive tradicije Crkve, zatim poznavanje Kristova otajstva, shvaćanja liturgijskih slavlja i u konačnici kateheza uči nasljedovati Gospodina prepoznajući vlastitu ulogu u njegovu naumu spasenja svih ljudi.³³ Njegov zadatak je produbljivati osjećaj pripadnosti Crkvi, graditi crkveno zajedništvo, njegovati dijalog i izgrađivati osjećaj crkvene suodgovornosti.³⁴ Kateheza odraslih ne sastoji se u pukom proširenju klasične kateheze na odrasle, nego ona mo-

²⁹ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećeg tisućljeća* (15. VIII. 2002.), Zagreb, 2002., br. 27; HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, »Da vaša radost bude potpuna« (Iv 15, 11). *Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima*, Zagreb, 2018., br. 44-45.

³⁰ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, »Da vaša radost bude potpuna« (Iv 15, 11). *Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima*, br. 76.

³¹ *Isto*, 44.

³² IVAN PAVAO II., *Catechesi tradendae. Apostolska pobudnica o vjerskoj pouci u naše vrijeme* (16. X. 1979.), Zagreb, 1994., br. 20.

³³ Usp. PONTIFICAL COUNCIL FOR PROMOTING NEW EVANGELIZATION, *Directory for Catechesis* (25. VI. 2020.), London, 2020., br. 81-85, 261 (dalje: DC).

³⁴ *Isto*, br. 89.

ra posvetiti pozornost potrebama odraslih i njihovim temeljnim zahtjevima.³⁵ Drugim riječima, ne želimo samo katehezu za odrasle nego prije svega odraslu katehezu, zrelu, egzistencijalnu katehezu.³⁶

Kateheza u sebi sadrži normativne kriterije za stalnu obnovu katehetskog djelovanja koje nikako ne može biti istrgnuto iz povijesnog i kulturnog okruženja u kojem se provodi.³⁷ Budući da okruženje uvjetuje izvođenje kateheze, za njezin uspjeh neophodno ga je dobro poznavati. Evanđelje nije namijenjeno apstraktnom, nego stvarnom, konkretnom čovjeku, ukorijenjenom u određenoj situaciji i obilježenom psihološkim, socijalnim, kulturnim i religijskim dinamikama.³⁸ Stoga je prije evangelizacije i kateheze potrebno upoznati tog čovjeka i okolnosti u kojima živi. Njegovi interesi, problemi, čežnje, afiniteti bit će 'mostovi' koji će nas povezivati. Nadalje, katehizirati ne znači prije svega pronositi neko učenje, već učiniti prisutnim Isusa Krista. U središtu svakog procesa kateheze jest živi susret s Kristom.³⁹ Evangelizirati ne znači zauzeti neki teritorij, kontrolirati prostore, već prije svega kreirati procese, biti *spiritus movens* društva.⁴⁰ Drugim riječima, to znači pobuđivati duhovne procese u životima ljudi kako bi vjera pustila korijenje i bila značajna i važna u privatnom i društvenom životu. Evangelizacija kulture zahtijeva da se dopre do samog srca kulture, tamo gdje se rađaju nove teme i paradigme, dopirući do najdublje srži pojedinaca i društava, kako bi ih se iznutra osvjetlilo svjetlom evanđelja.⁴¹

4. Izazovi pastoralnom djelovanju

Možda bi bilo površno i sasvim neupućeno kriviti isključivo dosadašnji način pastoralnog rada za manjkavosti na području pastora odraslih vjernika. Drugim riječima, potrebno je razumjeti nove okolnosti, velike društveno-kulturne promjene kojima postojeći model, koji je nekada dobro funkcionirao,

³⁵ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu* (15. VIII. 1997.), Zagreb, 2000., br. 174.

³⁶ Usp. Luciano MEDI (ur.), *Diventare cristiani. La catechesi come percorso formativo*, Napoli, 2002., 211-212.

³⁷ Usp. DC, Predgovor.

³⁸ *Isto*, br. 224.

³⁹ *Isto*, br. 29, 75, 169. U središtu svakog procesa kateheze jest živi susret s Kristom. »Konačni je cilj kateheze uvesti čovjeka ne samo u dodir, nego u zajednicu, u bliskost s Isusom Kristom. Samo on može dovesti do Očeve ljubavi u Duhu i učiniti nas sudionicima života Svetoga Trojstva«, IVAN PAVAO II., *Catechesi tradendae*, br. 5.

⁴⁰ Usp. Papa FRANJO, *Evangelii gaudium – Radost evanđelja. Apostolska pobudnica o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu* (24. XI. 2013.), Zagreb, 2013., br. 222 – 225 (dalje: EG).

⁴¹ Usp. DC, br. 43.

jednostavno više ne odgovara.⁴² Naime, dok je u prošlosti prenošenje vjere bilo sastavni dio kulturne socijalizacije (društvenog katekumenata), već dugo vremena to nije tako. Područje kulture, osobito popularne kulture koja modelira vrijednosti društva gotovo u cijelosti je sekularizirano, usmjereno religijskom pluralizmu, indiferentizmu a ponajviše pragmatizmu. Svakodnevno se umjesto približavanja, nažalost, taj jaz produbljuje te nastaje veliki rascjep između vjere i života te između vjere i kulture⁴³ predstavljajući pravu dramu našeg doba.⁴⁴ Riječima pape Franje – ne živimo u epohi promjenā, već u promjeni epohe – promjeni koju treba shvatiti i prema njoj se prikladno postaviti⁴⁵. U tom smislu pokušat ćemo u nastavku detektirati neke izazove, fenomene modernog društva koji reduciraju obzorje nadnaravnog zatvarajući čovjeka u njegov mikrokozmos te na takav način postojeći model odgoja i rasta u vjeri čine nepopularnim i neučinkovitim. Nakon ukazivanja na fenomene koji predstavljaju izazov poslanju Crkve u suvremenom društvu predložiti ćemo i neke smjernice kao mogući odgovor Crkve u smislu poboljšanja postojeće kateheze odraslih.

⁴² Crkvena zajednica je pozvana »tumačiti značenja kulturnih promjena koje su u tijeku kako bi u njih donijela evanđelje radosti koje sve obnavlja i sve oživljava. Zbog toga će biti upravo željna uči u ona čvorišta postojanja, antropološka područja i suvremene areopage gdje se stvaraju kulturni pravci i oblikuju novi mentaliteti: škola, polje rada i znanstvenog istraživanja; područje društvenih medija i komunikacije; područje zalaganja za mir, razvoj, očuvanje stvorenoga svijeta, obrana pravā najslabijih; svijet slobodnog vremena, turizma, blagostanja; prostor književnosti, glazbe i raznih umjetničkih izričaja«, DC, br. 324.

⁴³ U cilju građenja mostova, a ne zidova, sa suvremenim svijetom papa Franjo u apostolskoj pobudnici *Evangelii gaudium* nakon što je pomnjivo pobrojio neke izazove suvremenog društva predložio je i neke smjernice za poboljšanje postojećeg stanja. Tako upozorava na opasnost ekonomije isključivanja (53 – 54), idolopoklonstvo novca (55 – 56), na novac koji vlada umjesto da služi (57 – 58), na socijalnu nejednakost koja rađa nasilje (59 – 60). Služeći se metodom evanđeoskog razlučivanja, nadalje, upozorava na ravnodušnost, relativizam (61), površnost i manipulaciju medijima (62), širenje novih vjerskih pokreta kao posljedicu konzumističkog i individualističkog društva (63), sekularizaciju koja vjeru reducira na privatno područje ili sasvim odbacuje – sekularizam (64), krizu obitelji (66), potiče na misionarsku duhovnost (78 – 80), 'mistiku' zajedničkog života u bratstvu i solidarnosti (87 – 92), odbacujući lijenost (81 – 83), pesimizam (84 – 86), duhovnu svjetovnosti (93 – 97). Usp. EG.

⁴⁴ Usp. PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi – Naviještanje evanđelja. Apostolska pobudnica o evangelizaciji u suvremenom svijetu* (8. XII. 1975.), Zagreb, 2000., br. 20.

⁴⁵ Usp. Papa FRANJO, *Incontro con i rappresentanti del V Convegno nazionale della Chiesa italiana. Discorso del Santo Padre, Cattedrale di Santa Maria del Fiore, Firenze, (10. XI. 2015.)*, u: https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2015/november/documents/papa-francesco_20151110_firenze-convegno-chiesa-italiana.html (12. IV. 2024.).

4.1. Kriza Boga

Na prvom mjestu, kao bitan fenomen koji utječe na život i ponašanje suvremenog čovjeka, jest ono što je poznati teolog Joseph Metz nazvao »kriza Boga«, odsutnost Boga, prurušenog u ispraznu religioznost.⁴⁶ Čini se da je zapadni čovjek u ovom digitalnom dobu zaboravio na Boga i da je izgradnju zemaljskog kraljevstva pretpostavio izgradnji Božjeg kraljevstva. Nekadašnji princip znanstvenog istraživanja *etsi Deus non daretur* (kao da Boga nema) postao je nemalom broju ljudi na Zapadu životni princip. Pozitivističkim pristupom postmoderni čovjek Boga sve više protjeruje iz svojega svijeta. On Boga direktno ne negira, kao što je to bio i još uvijek jest slučaj u ateističkim i komunističkim državama. Međutim, svojom indiferentnošću prema Bogu postmoderni čovjek nedvojbeno govori da na njega ne računa. Drugim riječima, prevladavajući postmoderni um nije ateistički um koji negira Boga, već agnostički um koji je Boga učinio nevažnim i suvišnim za ljudski život. Posljedično se horizont promišljanja o životu reducirao samo na ovozemaljsku iskustvenu stvarnost. Naglašena individualnost, želja da se bude poseban, stjerala je pojedince u mikrokozmos vlastitih potreba, zanemarujući pritom duhovnu dimenziju ili je ispunjavajući raznolikim instant sadržajima koji su 'pri ruci' na sve pluralnijem duhovnom 'tržištu'.

Veze smrtnog života sa vječnošću, mostovi koji su stoljećima, štoviše, tisućljećima građeni, kao da su sada sve više izvan upotrebe.⁴⁷ Ljudi kao da nemaju više potrebu za onostranim, za Bogom.⁴⁸ Zbog toga mnogi posljednjih desetljeća govore o *bogozaboravu* i *bogoubojstvu* na Zapadu.⁴⁹ Kao logična posljedica navedenoga vidljiva je gotovo svakodnevna dekonstrukcija kršćanskih vrijednosti,⁵⁰ osobito kršćanske antropologije (braka i obitelji) i identiteta čo-

⁴⁶ BENEDETTO XVI, *Giubileo dei catechisti e dei docenti di religione. Intervento del cardinale Joseph Ratzinger durante il convegno dei catechisti e dei docenti di religione*, II, n. 1 (10. XII. 2000.), u: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20001210_jubilcatechists-ratzinger_it.html (20. IV 2024.).

⁴⁷ Usp. Ivica JURIC, *Transform regular pastoral care into missionary work*, u: *Služba Božja*, 63 (2023.) 3, 240 – 259, ovdje 243-244.

⁴⁸ Usp. BENEDIKT XVI., *Što je kršćanstvo. Posljednji spisi*, 171.

⁴⁹ Usp. Richard KOCH – Chris SMITH, *Samoubojstvo Zapada*, Zagreb, 2007.; Frano PRCELLA, *Bogozaborav. Razmišljanja o aktualnim izazovima Crkve*, Zagreb – Sarajevo, 2014.; Zoran VUKMAN, *Bogoubojstvo Zapada*, Trogir, 2016.; Douglas MURRAY, *Čudna smrt Europe. Imigracija – identitet – islam*, Zagreb, 2018.; Fabrice HADJADJ, *Kad se sve tako ima raspasti. Razmišljanja o svršetku kulture i moderniteta*, Zagreb, 2019.

⁵⁰ Papa Benedikt XVI. u posljednjoj knjizi upozorava na sve veću netrpeljivost modernog društva prema kršćanstvu, ukazujući na paradoksalnu činjenicu da društvo postaje netolerantno u ime tolerancije, koja, čini se, sve više isključuje i relativizira istinu kršćanstva smatrajući njezin zahtjev za istinom izrazom netolerancije. Usp. BENEDIKT XVI., *Što je kršćanstvo. Posljednji spisi*, 31, 42-44.

vjeka koju prati nezapamćena demografska kataklizma u praktički najrazvijenijem i najbogatijem dijelu svijeta.⁵¹ Suvremeno odbacivanje vjere i Boga uzrok je mnogih problema u suvremenom društvu. Stoga, sve dok ne priznamo Boga kao konstrukcijsku točku cijele naše egzistencije, neće biti ozdravljenja, ističe papa Benedikt XVI.⁵² Tomu je tako jer samo u zajedništvu s Bogom ljudski život postaje istinski život. U suprotnom, život lišen vjere postaje nemoguć život. To je život koji je teško prihvatiti, a još teže živjeti, ističe Zygmunt Bauman, jedan od najvećih sociologa današnjice.⁵³

4.2. Individualizam

Poznati francuski filozof Gilles Lipovetsky nazvao je još prije tridesetak godina naše vrijeme »dobom praznine«, misleći prije svega na zapadni svijet.⁵⁴ Glavna značajka zapadnog društva je kult individue, pojedinca koji smisao svojeg života vidi jedino u ugađanju sebi. Živjeti kako hoću sa što manje društvene odgovornosti, pri čemu se plaćanje poreza nerijetko smatra jedinom odgovornošću, to bi uglavnom bio ideal suvremenog, prosječnog Europljanina. U fokusu zapadnog društva, koje određena 'elita' medijima i popularnom kulturom kontinuirano modelira, uvijek je pojedinac (individua), a ne zajednica (brak i obitelj). Štoviše, zajednica se smanjuje i rastače, a društvo

⁵¹ Novi Direktorij za katehezu govori o antropološkoj revoluciji, favoriziranju znanosti i tehnologije nauštrb cjelovitog odgoja: »U prevladavajućoj kulturi prvo mjesto zauzima ono što je izvanjsko, neposredno, vidljivo, brzo, površno, privremeno (EG, 62). Središnja uloga danas je povjerena znanosti i tehnologiji, kao da one same mogu dati odgovore na najdublja pitanja. Na tim se pretpostavkama organiziraju neki odgojni procesi, nauštrb cjelovitog odgoja, koji podupire najautentičnije težnje ljudske duše. U tijeku je istinska antropološka revolucija, koja također ima posljedice na religijsko iskustvo i koja predstavlja snažan izazov za crkvenu zajednicu i poziva je da na njega odgovori«, DC, br. 46.

⁵² Helmut HOPING – Jean-HEINER TÜCK, *Sablazan istine vjere. Teološki profil Josepha Ratzingera*, Zagreb, 2006., 73; Ovdje možemo dodati jednu misao Zygmunta Bauma, poznatog sociologa: »Kako god bismo skrupulozno izračunavali obujam svemira, a također i brzinu kojom se širi, koliko god bismo svemiru pripisivali dimenzija (...) te koliko god bismo najmanjih čestica, kvarkova i leptona, ili kako će se već zvati, dodavali atomima i 'crnoj materiji' koja se nalazi među njima, nastojeći ispuniti praznine u razumijevanju ranije dodanih – i nadalje ćemo glavama udarati u dva ista limita koja nismo u stanju prekoračiti ljudskom uobraziljom. Ti limiti su 'ništa' i 'beskonačnost' (...) Bog – stvoritelj je zato najatraktivnija od hipoteza što služe izlasku iz ove misaone stupice«, Zygmunt BAUMAN – Stanislav OBIREK, *Bogu i čovjeku. Razgovori*, Zagreb, 2014., 75-76.

⁵³ Usp. *Isto*, 156.

⁵⁴ Papa Franjo u apostolskoj pobudnici *Evangelii gaudium* govori o *suvremenoj praznini* koja obilježava živote mnogih ljudi, a koja je posljedica sekularističkog racionalizma. Usp. EG, br. 63.

sve više atomizira.⁵⁵ To je pojedinac čije želje medijskom i političkom borbom postanu 'prava' koja se neprestano umnažaju na platformi ravnopravnosti i nediskriminacije. O pravima naroda na slobodu ili pravima obitelji na zemlju, posao, kuću, prirodnu hranu – da ne govorimo o pravima djeteta na oboje roditelja, pravu začetoj djeteta na život i sl. – vrlo rijetko se govori. Papa Franjo u postsinodalnoj pobudnici *Amoris laetitia – Radost ljubavi* ukazuje na to isto, ističući kako pretjerani individualizam »izobličuje obiteljske veze i u konačnici promatra svakog člana obitelji kao jedan otok, što ima za posljedicu da, u određenim slučajevima, prevladava poimanje pojedinca kao osobe koja izgrađuje samu sebe prema vlastitim željama koje se shvaćaju kao neka apsolutnost«⁵⁶.

4.3. Umjesto neprestanog napretka sačuvati postignuto

U zapadnom društvu je sve više onih koji uopće ne sklapaju brakove, mnogi su rastavljeni, sve više djece odrasta izvan obitelji; spolnost, čini se, više nema nikakvih pravila nego joj svatko daje značenje prema vlastitu nahođenju i nagnuću. Većina ljudi odobrava abortus i eutanaziju, mladima se i prije puberteta nudi promjena spola itd. Sve su to u konačnici pokazatelji dekadencije, moralnog sloma, a ne napretka o kojem se nerijetko govori. U odnosu na navedene stvarnosti Crkva je u očima mnogih Europljana odveć »srednjovjekovna« i treba se prilagoditi i dakako blagosloviti te stvarnosti⁵⁷. Umjesto upoznavanja s cjelokupnošću onoga što se naziva zapadnim identitetom, kojemu je Katolička Crkva dala nemjerljivi doprinos, on se prečesto promatra isključivo kroz negativnosti vezane uz povijest Zapada i njegova odnosa prema svijetu (kolonijalizam, vjerski ratovi, Prvi svjetski rat i Drugi svjetski rat itd.) te je sve češće predmet prezira i odbacivanja. Drugim riječima, mnogo Europljana danas se ne bavi samokritikom, već samouništenjem jer ne žele prihvatiti svoju povijest.

⁵⁵ Usp. Špiro MARASOVIĆ, Lik vjeroučitelja za treće tisućljeće, u: *Kateheza*, 20 (1998.) 1, 4-15, ovdje 6.

⁵⁶ Papa FRANJO, *Amoris laetitia – Radost ljubavi. Postsinodalna apostolska pobudnica o ljubavi u obitelji* (19. III. 2016.), Zagreb, 2016., br. 33.

⁵⁷ Usp. Darko GRDEN, Pročelnik kongregacije za nauk vjere u miru Gerhard Ludwig Müller. U nametanju ideala napretka dužnost je proročki reći što su istina i sloboda (28. XI. 2023.), u: <https://www.glas-koncila.hr/procelnik-kongregacije-za-nauk-vjere-u-miru-gerhard-ludwig-muller-u-nametanju-ideala-napretka-duznost-je-prorocki-reci-sto-su-istina-i-sloboda/> (23. IV. 2024.).

Prihvatiti vlastitu povijest znači i jasno razlikovati dobro od lošega u njoj. To nadalje znači osvijetliti i istaknuti prednosti europske kulture i civilizacije. Biti zahvalan onima koji su dali svoj doprinos u izgradnji i dakako biti ponosan što je to naša vlastita priča, a ne da je zbog nepoučenosti odbacujemo i nekontroliranom imigracijom omogućujemo njezino rušenje. Tu nije riječ o nikakvom revizionizmu, svjesnom zatiranju jednog, a isticanju drugog dijela naše bremenite povijesti, već o obrani onih vrijednosti na kojima je sazdano naše društvo, a koje su ujedno i uvjet njegova opstanka. Ukratko, riječ je o tomu da nije nužno samo neprestano mijenjati društvo, rušeći sustavno njegove tradicionalne vrijednosti i institucije, već je potrebno upravo suprotno – sačuvati tradicionalne vrijednosti i neumorno ukazivati na njihovu bezvremensku vrijednost.

Navedenim želimo istaknuti da postoje vrijednosti koje traju, koje smo kao društvo stoljećima iskušali i potvrdili kao one koje izgrađuju društvo. Stoga glavni izazov naše generacije nije više samo mijenjati svijet, već i zadržati prave, neprolazne vrijednosti. Svojevremeno je Karl Marx napisao da su filozofi dosad samo opisivali svijet. Vrijeme je da to prestanu činiti i počnu ga mijenjati. Napredak i promjene koje su uslijedile, osobito preko totalitarnih režima, ali i demokracije koja se pretvorila u oligarhiju, sve su manje jednoznačne pa se umjesto neprestane promjene društva zadržavanje i očuvanje postignutog sve više čini nužnim prioritetom. Ukratko Crkva treba obratiti kulturu, prožeti je evanđeoskim vrijednostima a ne ju imitirati.

Na kraju ovog dijela možemo u najkraćem obliku istaknuti kako na prevladavajući zaborav Boga u društvu treba reagirati stavljanjem Boga u centar i naglašavanjem njegova primata u djelovanju, njegove mjerodavnosti za naš privatni i društveni život. Na rašireni individualizam odgovoriti gradnjom zajedništva, pretvaranjem župnih i drugih zajednica u prostore u kojima ima mjesta za sve vjernike i sve ljude, u mjesta izgradnje identiteta, rasta u vjeri, mjesta dijaloga i življenja kršćanstva. Na neprestanu potrebu za mijenjanjem odgovoriti evanđeoskim razlučivanjem, razlikovanjem onoga što je promjenjivo, povijesno i kulturno uvjetovano u vjeri te se kao takvo treba i mijenjati od pologa vjere koji je nepromjenjiv. Ukratko, mijenjanjem metoda evangelizacije i kateheze, a ne mijenjanjem nauka. Nakon prepoznavanja *kairoloških* elemenata (znakova vremena) koji obilježavaju suvremenog čovjeka, a koji u našem kontekstu predstavljaju prepreku uključivanju odraslih u život zajednice i življenje vjere na svim razinama, pokušat ćemo u nastavku ponuditi neke konkretne prijedloge kako katehezu odraslih učiniti misionarskom, mjestom rasta i nadahnuća za svakodnevno življenje vjere.

5. Neki elementi preobrazbe kateheze odraslih

Prije nego iznesemo neke konkretne prijedloge koji bi po našem sudu mogli pridonijeti preobrazbi kateheze odraslih želimo, doduše, sasvim ćemo ukratko donijeti ono što papa Franjo u apostolskom pismu u obliku motuproprija *Antiquum ministerium* kaže o kvalitetama koje kateheta treba posjedovati. Ističemo da se sve ono što smo dosad donijeli i ono što ćemo u nastavku donijeti u smislu govora o katehezi odraslih i njezinu poboljšanju odnosi na katehezu crkvenih pokreta, zajednica (biblijskih, obiteljskih, karitativnih...), udruga, pjevačkih zborova, zatim katehezu roditelja i kumova prigodom traženja krštenja svoga djeteta, zaručnika u pripravi za brak itd. kako to dokumenti Hrvatske biskupske konferencije *Župna kateheza u obnovi župne zajednice*⁵⁸ i *Da vaša radost bude potpuna*⁵⁹ kao i novi *Direktorij za katehezu (Directory for Catechesis)* predviđaju.⁶⁰

5.1. *Antiquum ministerium* i kvalitete koje kateheta treba imati

Glede kvaliteta koje kateheta treba posjedovati u navedenom pismu, kojim je Papa uspostavio laičku službu katehete kao trajnu službu u mjesnoj Crkvi, ističe se: »Dobro je da se u uspostavljenu službu katehete pozivaju muškarci i žene duboke vjere i ljudske zrelosti, koji aktivno sudjeluju u životu kršćanske zajednice, sposobne za prihvaćanje, velikodušnost i bratski život, za stjecanje potrebne formacije biblijske, teološke, pastoralne i pedagoške kako bi bili pažljivi prenositelji istine vjere, i da imaju već zrelo neko prethodno iskustvo kateheze. Traži se da budu vjerni suradnici prezbitera i đakona, raspoloživi da vrše službu gdje bude nužno, i prožeti pravim apostolskim zanosom.«⁶¹ Osim navedenoga, dakle, teološkog znanja, iskustva vjere i pedagoških sposobnosti, smatramo važnim naglasiti i sljedeće kompetencije koje kateheta treba posjedovati: radosno naviještati i autentično živjeti vjeru,⁶² biti otvoren dijalogu, biti

⁵⁸ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Zagreb – Zadar, 2000., br. 8.

⁵⁹ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, »*Da vaša radost bude potpuna*« (Iv 15, 11). *Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima*, br. 47.

⁶⁰ Usp. DC, br. 232, 264.

⁶¹ Papa FRANJO, »*Antiquum ministerium*«. *Apostolsko pismo u obliku motuproprija kojim se uspostavlja služba katehete* (10. V. 2021.), u: http://www.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20210510_antiquum-ministerium.html.; Za hrvatski prijevod vidi: <https://www.vjeraidjela.com/apostolsko-pismo-u-obliku-motuproprija-vrhovnog-svecenika-franje-antiquum-ministerium-kojim-se-uspostavlja-sluzba-katehete/> (1. V. 2024.)

⁶² O tomu kako danas radosno naviještati i autentično živjeti vjeru vidi u: Denis BARIĆ, Kerigma u izgradnji autentičnosti navjestitelja, u: *Bogoslovska smotra*, 90 (2020.) 3, 685-697.

sposoban za gradnju zajedništva i biti dobar komunikator i poznavatelj digitalne komunikacije.

5.2. Važnost osobnog opredjeljenja u vjeri

Svakako, uz negativne aspekte koji su već dugo vremena vidljivi, suvremena kultura sa sobom nosi i neke nove prilike za veću autentičnost kršćanskog života. Fenomen raširenog pluralizma, primjerice, izravno je doveo u pitanje svakog pojedinca koji se više ne može oslanjati na unaprijed zadane i već definirane načine razmišljanja i ponašanja. Svaka koncepcija prisutna u svijetu postaje pitanje slobodnog izbora.⁶³ Drugim riječima, promijenila se evangelizacijsko-katehetska paradigma po kojoj se postaje kršćaninom: prije je to bilo po nasljeđu a već neko vrijeme po osobnom izboru. Ta sloboda izbora i njezina nužnost, unatoč brojnim opasnostima koje uključuje, zapravo predstavlja i jednu veliku pozitivnost. Ona omogućuje pojedincu koji traži duhovni temelj svog života da krene od nule i izgradi svoj život na čvrstim temeljima.⁶⁴ Konačno, upravo sloboda osigurava da vjera, umjesto pukog izraza pripadnosti određenoj kulturi, naciji i tradiciji, postane motiviran i zreo osobni izbor.⁶⁵

Moglo bi se reći da je upravo cjelokupno naše evangelizacijsko djelovanje usmjereno prema formiranju zrelih osobnosti u vjeri koje se uglavnom ostvaruje ulaskom u osobni odnos s Isusom Kristom.⁶⁶ U vremenu relativizma, »post-istine« i lažnih vijesti (*fake-news*) ljudi nisu izgubili čežnju za istinom i sigurnošću.⁶⁷ Međutim, ona se ne nalazi kao neki »predmet« odvojen od čovjeka, već se otkriva u njegovu odnosu s Bogom. Drugim riječima, čovjeku koji nije spreman na nutarnje buđenje, na avanturu s Bogom kroz osoban odnos, Bog će ostati samo skup pojmova, ideja s kojima se on neuspješno bavi. Sve dok pojmovni Bog ne postane osobni Bog, kako to John H. Newman naglašava,⁶⁸

⁶³ Usp. Michele ROSELLI, *Iniziazione cristiana e le sue sfide oggi*, u: *Credere oggi*, 260 (2024.) 2, 115-116.

⁶⁴ Usp. Peter L. BERGER, *Una gloria remota. Avere fede nell'epoca del pluralismo*, Bologna, 1994., 124.

⁶⁵ Usp. EG, br. 264-267.

⁶⁶ Usp. Ivica JURIĆ, *Evangelizzazione degli adulti come il compito importante della pastorale in Croazia*, u: *Služba Božja*, 62 (2022.) 4, 417.

⁶⁷ Tomaš Halik razlikuje tvrdu (komunističku) i meku (demokratsku, kapitalističku) sekularizaciju, čije su posljedice za djelovanje Crkve u društvu jako slične. Usp. Tomaš HALIK, *S kojim i kakvim se izazovima suočavaju danas kršćani u srednjoj Europi?* (21. I. 2024.), u: <https://franjevci-st.com/12653-2/12653> (28. IV. 2024.).

⁶⁸ Usp. Michael Paul GALLAGHER, *Mappe della fede. Dieci grandi esploratori cristiani*, Milano, 2010., 28-31.

Bog s kojim se može stupiti u odnos, on će ostati pasivan u svijesti čak i redovitih vjernika i njegovo djelovanje bit će skriveno. I često će takvog Boga pratiti optužbe da spava, da ne djeluje. A 'spava' ponajviše zbog naše nespremnosti na buđenje i odnos s njim koji onda oblikuje sve naše odnose. Ukratko, kateheza nije samo prenošenje znanja nego ostvarenje odnosa s Bogom i života u zajednici čije iskustvo onda obogaćuje i privlači.⁶⁹ Premda je Duh Sveti pravi protagonist svake autentične kateheze, kateheta je pozvan s njim surađivati i razvijati potrebne kompetencije kako bi njegovo katehetsko djelovanju bilo što plodonosnije.⁷⁰ Vjerujemo kako bi osobno opredjeljenje za vjeru, izgrađeno upravo kroz redovitu katehezu odraslih, umnogome promijenilo tendencije na području prakticiranja vjere u Hrvatskoj, o kojima smo na početku rada govorili.

5.3. *Biti radosni navjestitelj*

Naš se život ne ostvaruje sâm od sebe. On postoji kao otvorena mogućnost koja se tek treba ostvariti. Kako ćemo navedeno postići? Kako se ostvariti kao ljudi? Od koga naučiti umijeće življenja? Od Isusa, on je onaj koji pokazuje put u puninu života, put ostvarenja čovjštva. Od njega znamo kako je najdublje siromaštvo zapravo nesposobnost radovanja, dōsada života koji se smatra apsurdnim i posljedično tomu provodi se samo u traženju različitih distrakcija. Kako je navedeno siromaštvo danas vrlo rašireno, osobito na materijalno bogatom Zapadu na kojem ima mnogo siromaha duha – radost je ono što će naš navještaj učiniti plodnim i vjerodostojnim. Drugim riječima, bez oduševljenosti Bogom, radosti kao posljedice susreta s njim, naš govor o Bogu neće donijeti plodove. Bit će to samo hladan, nerijetko i birokratski govor koji nikoga ne oduševljava jer ne može se prenijeti iskustvo koje se ne posjeduje.⁷¹

Entuzijizam je jako važan element za uspješnost navještaja. Onaj tko želi 'zagrijati' druge, mora u sebi nositi 'vatru'. O tomu i papa Franjo često govori. Dovoljno je samo vidjeti naslove njegovih dokumenata pa da ispravno zaklju-

⁶⁹ Usp. Giuliano ZANCHI, In auto del cireneo. Riflessioni sul compito ecclesiale della catechesi, u: *La Rivista del clero italiano*, XCIX (2018.) 7-8, 497; Paolo CARRARA, Va' e ripara la mia parrocchia, u: *Il Regno attualita e documenti*, 67 (2022.) 4, 117-129, ovdje 124; Enzo BIEMMI, Cosa significa oggi instaurare prassi di iniziazione cristiana?, u: *Catechesi*, 87 (2018.) 4, 2-17, ovdje 2.

⁷⁰ Usp. DC, br. 112.

⁷¹ Usp. Manfred SCHEUER, Gotteserfahrung und Krise, u: *Pastoralblatt*, 26 (1994.) 2/3, 37; preuzeto iz: Paolo ASOLAN, *Perché Dio entri nel mondo. Lineamenti per una ri-comprensione teorico-pratica del ministero pastorale*, Roma, 2011., 11.

čimo o važnosti radosti u navještaju. Umijeće življenja s Bogom može pripočeti samo onaj tko ima život – »onaj tko je radosna vijest u osobi, uosobljeno evanđelje«, ističe papa Benedikt XVI., tada još kao kardinal Joseph Ratzinger.⁷² Drugim riječima, govoriti o Bogu prije svega znači govoriti s Bogom. To dvoje uvijek moraju ići zajedno. Naviještanje Boga putokaz je zajedništvu s Bogom i bratskom zajedništvu. Uostalom, mi ne naviještamo Isusa Krista da bi prikupili što više članova ili stekli što veću moć ili vlast. Mi naviještamo jer želimo podijeliti radost koja nam je dana. Pravi navjestitelji smo tek kad Boga susretamo u dubini svoga postojanja, gdje nam se on daruje u iskustvu istine, ljubavi i radosti.⁷³ Uz radost neobično je važno iskreno i egzistencijalno govoriti o Bogu.

5.4. Egzistencijalno govoriti

Govoriti o Bogu znači 'opljeniti' samoga sebe i predati se Kristu, biti ponizan, otvoren učenju i suradnji s njim. Iz takvog odnosa bit će sasvim jasno da Bog nije naš protivnik, onaj koji nam sužava slobodu, već suradnik, otac, prijatelj. On nije neki nezainteresirani deistički Bog, već onaj koji se žrtvovao za nas, onaj koji nas prati kroz život i ima jasna očekivanja od nas. Dao nam stoga zvanje/poslanje, određene okolnosti i darove/karizme. Njih je, naravno, dao kao sjemenke koje treba razvijati, a ne kao gotove proizvode, gotove darove. Na nama je da ih razvijamo tako da donesu obilne plodove. Krist, primjerice, nije nikada apstraktno govorio ljudima, već uvijek konkretno i egzistencijalno polazeći od života, dijeleći s njima svakodnevni život i njegove poteškoće. Primarni cilj njegova govora nije bio komunicirati neku teoriju, još manje dominirati nad njima docirajući, već ponajprije otvarati prostor za susret, uvoditi ih u Božju blizinu. Stoga i mi kad govorimo o Bogu trebamo činiti isto: ne samo prenositi neku poruku nego stvarati savez, dovoditi ljude Bogu i Boga ljudima polazeći od njihovih problema, interesa, čežnji i razočaranja. Upravo tako polazeći od obične svakodnevice međuljudskih odnosa, ali i najdubljih težnji ljudskog srca, moguće je uspješno govoriti o Bogu. Odustajući od jeftine apologetike, sterilnog jezika prepunog fraza kao i gotovih rješenja, potrebno je hrabro ući u arenu svakodnevnog života i govoriti jezikom koji sugovornik

⁷² Joseph RATZINGER, Samo Bog jamči čovjekovu veličinu. Predavanje kardinala Josepha Ratzingera na susretu kateheta (vjeroučitelja) i nastavnika religije (10. XII. 2000.), u: <https://www.vjeraidjela.com/samo-bog-jamci-covjekovu-velicinu/> (28. IV. 2024.).

⁷³ Usp. BENEDIKT XVI., *Što je kršćanstvo*, 22.

razumije.⁷⁴ To znači, rječnikom pape Franje, izići na egzistencijalne periferije, ući u sinodalni hod s ljudima i njihovim problemima.⁷⁵ Ukratko, nema dobre kateheze bez intenzivnog odnosa s temom o kojoj govorimo. Što nas dublje tema dotakne, to ćemo je bolje i životnije izložiti.

5.5. Poznavati sugovornika i znati slušati

U obnovi kateheze odraslih važno je napustiti autoreferencijalni pastoralni model/stil života i ići u susret ljudima, poznavati okolnosti u kojima žive i rade, načine na koje provode svoje slobodno vrijeme, poznavati njihove probleme, interese i čežnje. Sve navedeno predstavlja 'most' za uspješnu evangelizaciju i katehezu. Ukratko, govornik treba dopustiti da ga zaokupi situacija sugovornika. To poznavanje sugovornika oblikuje ono što mu govornik želi reći. Govoriti pak ne uzimajući u obzir situaciju sugovornika, ne znači ništa drugo nego napuhati se arogancijom i uopće ne dopirati do sugovornika.⁷⁶ Nadalje, da bi drugomu uspješno govorili o Bogu potrebno je prepoznati u čemu sugovornik već štuje 'boga' dok je još u tami, što mu je jako važno u životu, oko čega se njegov život vrti, čemu posvećuje svoje vrijeme. Upravo poznavanje navedenoga omogućit će konkretnost i egzistencijalnost kateheze, a preskočiti sterilnost moralizma i trijumfalizma, što i novi *Direktorij za katehezu* preporučuje.⁷⁷ Ako se zanemari sugovornik, moguće je suvislo i uzvišeno govoriti o Bogu i potpuno promašiti, odnosno uopće ne komunicirati, ne ostvariti interakciju, već upravo suprotno – arogancijom biti smetnja navještaju.⁷⁸

Važno je i pretpostaviti da sugovornik zna nešto što je ne samo zanimljivo, da ne bismo robovali diktatu zabave, čemu se svakako trebamo oduprijeti, već i korisno za nas. To drugim riječima znači naučiti slušati druge ljude, po-

⁷⁴ U kontekstu govora o obnovi pastoralnog djelovanja s odraslima Tomaš Halik, poznati češki teolog savjetuje: »Moguće je [odgojiti ljude u vjeri] ondje gdje evangelizaciju ne shvaćamo kao indoktrinaciju nego kao inkulturaciju. Moguće je ondje gdje ne vodimo kulturne ratove sa svijetom oko nas, već nastojimo razumjeti kulturu našeg vremena i pitanja koja ljudi oko nas postavljaju. Moguće je ondje gdje ne tvrdimo da smo mi ti koji imamo cijelu istinu; gdje priznajemo da nemamo monopol na prave odgovore. Moguće je ondje gdje vjeru nudimo i predstavljamo kao način traženja, a ne kao ideologiju«, Tomaš HALIK, S kojim i kakvim se izazovima suočavaju danas kršćani u srednjoj Europi? (21. I. 2024.), u: <https://franjevci-st.com/12653-2/12653> (24. IV. 2024.).

⁷⁵ Usp. EG, br. 48, 49.

⁷⁶ Usp. Fabrice HADJADJ, *Kako danas govoriti o Bogu? Antipiručnik za evangelizaciju*, Split, 2018., 25.

⁷⁷ Usp. DC, br. 197, 204.

⁷⁸ *Isto*, br. 104.

svetiti im vrijeme. To naravno može biti i zahtjevno, ali upravo u tome i jest vrijednost tog čina. Vrijednost i zahtjevnost oduvijek stoje u odnosu reciprociteta. O tome nas i jedan od vodećih psihologa današnjice, Jordan Peterson, u svojim predavanjima i knjigama podučava.⁷⁹ Budući da je riječ o katezezi odraslih, onda je to još i više važno. Naravno, i u katezezi djece, osnovnoškolaca i adolescenata važno je slušati i razumjeti što je dotičnima važno, kako oni razumijevaju određenu stvar, fenomen, što su im radosti, a što žalosti, čime se zanose, a za što nemaju ni mrvicu afiniteta. Važno je to za kvalitetnu komunikaciju i izbjegavanje samo frontalnog pristupa praćenog prečesto predominantnom aktivnošću jedne osobe, u ovom slučaju katehete, a pasivnošću auditorija.

5.6. *Biti digitalno pismen*

Veći dio problema danas u Crkvi glede (ne)uspješnosti kateheze nije vezan samo uz ortodoksiju (pravovjerje) nego se tiče i načina na koji govorimo. Drugim riječima, sam način komunikacije može biti heretičan odnosno neprikladan auditoriju kojem se obraćamo. Može se dogoditi da sadržaj bude potpuno ispravan, ali da način komunikacije bude posve kriv i tako sugovornik prima posve drugu poruku od one koju smo mu željeli prenijeti. Zato je jako važno poznavati različite načine, tehnike i suvremena sredstva komunikacije kojima možemo prikladno prenijeti sadržaj. Digitalna revolucija proširila je naš pristup informacijama i našu sposobnost međusobnog povezivanja izvan ograničenja fizičkog prostora. Preskačući izazove i poteškoće vezane uz digitalnu kulturu, o kojima, primjerice, opširno govori dokument Dikasterija za komunikacije,⁸⁰ ovdje u kontekstu kateheze odraslih donosimo samo neosporne prednosti koje za njezino poboljšanje nudi razvoj digitalnih tehnologija.⁸¹ Navedeni razvoj tako omogućuje *online* obrazovanje, održavanje različitih seminara, predavanja, molitvenih susreta, duhovnih vježbi, što omogućuje vjericima produbljenje znanja o vjeri kao i unaprjeđenje vjerske prakse. Dakako

⁷⁹ Usp. Jordan PETERSON, *12 pravila za život. Protuotrov kaosu*, Split, 2018., 266-271; Jordan PETERSON, *Izvan reda. Još 12 pravila za život*, Split, 2021., 127.

⁸⁰ Usp. DIKASTERIJ ZA KOMUNIKACIJE, *Prema punoj prisutnosti. Pastoralno razmišljanje o angažmanu u društvenim medijima* (28. V. 2023.), u: https://www.vatican.va/roman_curia/dpc/documents/20230528_dpc-verso-piena-presenza_it.html (11. V. 2024.).

⁸¹ »Digitalnost, dakle, nije samo sastavni dio postojećih kultura, već se nameće kao nova kultura, mijenjajući prije svega jezik, oblikujući mentalitet i nanovo elaborirajući ljestvice vrijednosti. I sve to na globalnoj razini, jer jednom kad raširenom prisutnošću uređaja povezanih internetom poništi zemljopisne udaljenosti, dohvaća ljude u svim dijelovima zemaljske kugle«, DC, 359.

da Crkva preko digitalnih platformi može bolje koordinirati svoje redovite aktivnosti, biti prisutna na 'mjestima' na kojima prije nije bila, biti bliža vjernicima na distanci koji ne sudjeluju u redovitim aktivnostima u župi, predstaviti sebe svijetu, promovirati svoje vrijednosti itd.⁸² U tom smislu možemo ovdje izdvojiti samo neke inicijative, osobito usmjerene prema mlađim vjernicima ali i svim ljudima kojima je tekst u odnosu na sliku i zvuk (videa) manje važan pa im one sukladno njihovim preferencijama nude zanimljiva videa, iskustva i priče koje mogu poslužiti za poučavanje u vjeri. U tom smislu možemo izdvojiti sljedeće inicijative: Božanstvena komedija, Hrvatsko nadzemlje, Pod smokvom, *Lectio brevis* i svakako predavanja, intervju i propovijedi nekih svećenika (npr. fra Ante Vučkovića) itd.⁸³ Osim različitih duhovnih podcasta, blogova, e-duhovnih vježbi tu je i duhovna glazba koju u govoru o digitalnoj evangelizaciji nikako ne smijemo zaboraviti. Relevantnost i potencijal najbolje pokazuje brojnost pregleda duhovnih pjesama na različitim platformama. Naravno da preferiramo prisutnost u zajednici gdje se poučava, slavi i živi vjera ali to ne isključuje mogućnost da se u svom navještaju koristimo svim komunikacijskim sredstvima koja digitalna tehnologija omogućuje.

Zaključak

Crkva kao narod Božji, prema koncilskoj ekleziologiji, mora u svoje poslanje uključiti sve svoje članove. Da bi se navedeno postiglo, potrebna nam je *metanoia*, promjena mentaliteta. U cilju preobrazbe sadašnje prakse potrebno je učiniti radikalniji prijelaz s individualističkog pastoralnog modela, koji se više ili manje temelji na radu svećenika, na zajedničkarski model, integrirani pastoralni pristup u kojem međusobno surađuju različite crkvene stvarnosti na istom teritoriju. Navedena preobrazba podrazumijeva vrednovanje karizmi vjernika laika i kreiranje izvedivih projekata u sinodalnoj perspektivi. Da bi se to navedeno postiglo, neophodno je formaciju odraslih vjernika staviti u središte pastoralne pozornosti, ne smatrati ih više predmetom pastoralne brige već odgovornim subjektima Crkve i njezina poslanja na svim područjima društvenog života. Crkvu neće obnoviti i učiniti relevantnom u suvremenom društvu bijeg u predmoderne načine življenja vjere. Još manje će imati uspjeha u poslanju ako se prepusti jeftinoj modernizaciji, prilagođavanju vjere diktatu

⁸² I novi *Direktorij za katehezu* ističe važnost poznavanja i korištenja digitalne tehnologije u evangelizaciji ne zaboravljajući ipak istaknuti presudnost stvarne, autentične komunikacije – susreta u zajednici. Usp. DC, 213-217.

⁸³ Navedene modele digitalne evangelizacije može se vidjeti na *YouTube* platformi.

zabave. Samo putem inkulturacije, tj. inkarnacije duha evanđelja u kulturu našeg vremena Crkva može uspješno izvršavati svoj poslanje. Ono se ne sastoji u imitaciji, već u preobražavanju društva. U tom zahtjevnom i dugotrajnom procesu odrasli vjernici imaju presudnu ulogu, a Crkva ima zadaću za to ih osposobiti.

Abstract

**SOME ELEMENTS OF THE TRANSFORMATION OF ADULT
CATECHESIS**

Ivica JURIC

Catholic Faculty of Theology, University of Split
Zrinsko frankopanska 19, HR – 21000 Split
ivicajurich@gmail.com

The article reflects on the importance of adult catechesis in the overall mission of the Church and on the ways of its transformation by improving quality. The results of the theological-pastoral analysis of the current state of religious practice indicate this necessity. Catechesis of adults is a pastoral priority on which the catechesis of children and adolescents depends, as does the building of the parish community. It also serves as a means to reduce the dichotomy between the majority of the distanced, so-called cultural believers and the minority of practical believers. In the first part, the author makes an attempt to detect the reasons for the ineffectiveness of the existing adult catechesis. Recognizing the kairological elements (signs of the times) that characterize modern man, and which hinder the inclusion of adults in the life of the community and the living of faith at all levels, the author then offers concrete suggestions for making adult catechesis missionary, a place of growth and inspiration for the daily living of faith. At the same time, the author points out the importance of some competencies that a catechist should possess.

Key words: adult catechesis, contemporary society, parish community, education.